

Vahiyden Logosa Hristiyanlık'ta Peygamberlik Anlayışı

From Revelation to Logos: Prophecy in Christianity

Abdullah Dilek*

¹ Dr., Bağımsız Araştırmacı, İstanbul, Türkiye
Dr., Independent Researcher, İstanbul, Türkiye
abdullahdilek@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7099-6139>

* Corresponding author

Araştırma Makalesi

Süreç

Geliş: 17/12/2025
Kabul: 21/02/2026
Yayın Tarihi: 28/02/2026
Yayın Sezonu: Şubat

Benzerlik

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal yazılımı ile taranmıştır.

Telif Hakkı & Lisans

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Etik Beyan

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman

Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Atıf

Dilek, A. (2026). Vahiyden logosa Hristiyanlık'ta peygamberlik anlayışı. *Tanım Tenkit Teori*, 6: 49-56.

Öz

Hristiyanlık kendine has bir vahiy algısına sahip olduğundan peygamberlik anlayışı diğer monoteist din ve geleneklerden ayrılmaktadır. Yeni Ahid diye tanımlanan İsa Mesih süreci ile beraber vahiy anlayışı da farklı bir yöne doğru evrilmiştir. Hristiyanlara göre İsa Mesih doğumundan ölümüne kadar hayatında sahip olduğu olağan dışı özelliklerle bizzat kendisi vahiy olmaktadır. İsa Mesih'in almış olduğu vahiy; kendinden önceki peygamberler gibi tanrı-peygamber seviyesinde değil; daha üstte baba-oğul konumunda almıştır. Yahudilik ve monoteist dinler açısından Hristiyanlık'taki bu durum hristiyan inançlarına has bir özellik olarak yerini korumaktadır. Hristiyanlık tarihi boyunca bu inanç İsa Mesih'in logos olması; yani söz, kelime bir anlamda vahiy olması ile temsil edilmiştir. Hristiyanlık'ta peygamber inancı ortaya konulduğunda, peygamberliğin dindeki temel faktör olan Hz. İsa'nın vahiyyle ilişkisine göre oluştuğu anlaşılmaktadır. Nitekim Hz. İsa hayatayken birçok sıfatla vasıflanmıştır. Hz. İsa'nın esas konumu ve pozisyonu çarmıh vakiasından sonra belirlenmiştir. Yeni Ahid kitaplarının oluşturduğu dinî anlayışta Hz. İsa'nın takipçileri onun mesih ve kurtarıcı olduğunu temel inanç olarak belirlemiştir. Hz. İsa henüz hayatayken onun kimliği konusunda ihtilaflar görülmüştür. Bazıları onu Yahya, bazıları İlyas, bir kısım insanlar ise onu peygamber olarak görmüştür. Bunun dışında onu insanoğlu ve tanrıoğlu gibi birbirinin zıddı sıfatlarla tanıyanlar da olmuştur. Hz. İsa'ya yönelik bu farklı tanımlar Hristiyanlık tarihi boyunca devam edecektir. Nitekim hristiyan inançları şekillenirken Hz. İsa'nın tabiatı gündeme gelecektir. Öyle ki kutsal metinlerde anlatılan çeşitli sıfatlar her mezhebin farklı bir İsa inancında olmasına sebep olacaktır. Hz. İsa'nın vahiyyle ilişkisi onun Tanrı sözü yani logos olarak sunulması ile farklı bir anlam kazanmıştır. Çünkü logos olarak Hz. İsa vahyin bizzat kendisidir. Aynı zamanda Rab olarak kabul edilen İsa Mesih'in kendi sözleri ve kendi hayatı vahiy konumuna yükselmiştir. İncil olarak meşhur olan iyi haber (evangelion) Hz. İsa'nın hayat hikayesinin anlatımından ibaret olmaktadır. Hristiyanlar vahiy olarak Hz. İsa dışında yazılı bir kitap, gökten ilhamla melek aracılığıyla inen bir kutsal metin sahibi değillerdir. Hristiyan inancında Hz. İsa'nın hayatını ve mucizelerini okumak bizzat vahyin kendisidir. Böylece Hristiyanlık'ta peygamberliğin ilahî kaynağı bizzat İsa Mesih'in kendisi olmaktadır. Ayrıca Hz. İsa'nın öğrencileri olan havariler ile Kutsal Ruh desteğini alan kişiler de peygamber olarak kabul edilmiştir. Peygamberlerin en büyük görevi de İsa Mesih'in tecrübesini anlamaya yönelik bir çabadan ibarettir. Hristiyanlara göre İsa Mesih dönemi sonrası kilisenin de bir kurum olarak görevi, bütün milletlere Tanrı'nın kelamı olan İsa Mesih'i anlatmaktır. Bu açıdan bakıldığında Hristiyanlık tarihi boyunca Hz. İsa'nın dinin merkezinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Kilise ve mezhepleri birbirinden ayıran farklar da Hz. İsa'ya ilişkin farklı inançlardır. Bir anlamda farklı bir mezhebin oluşması için farklı bir İsa anlayışının olması gerekmektedir. Zira Hristiyanlık'ta Tanrı'dan vahiy alan bir peygamber düşüncesi ortadan kalkmıştır. Bunun yerine bir insandan doğan tanrı fikri vardır. İnsanlar arasında yaşayan bu tanrının her davranışı bir mucize ve vahiy mahsulüdür. Artık tanrı merkezli din yerine kurtarıcı merkezli bir din vardır. Bu kurtarıcı ise İsa Peygamber yerine İsa Mesih'tir. Söz olarak, kelime olarak İsa Mesih, Yahudilik sonrası yeniden inşa edilen "Yeni Ahid" in merkezinde yer alacaktır. Bu çalışmada vahiy ve peygamberlik inancının Hristiyanlık içindeki konumu logos anlayışı üzerinden ortaya konulacaktır. Böylece Hz. Adem'den Hz. Nuh'a, Hz. İbrahim'den Hz. Yahya'ya kadar devam eden peygamberliğin yeni bir çehreye büründüğü ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Hristiyanlık, Nübüvvet, Vahiy, Logos, Monoteizm

Research Article**History**

Received: 17/12/2025

Accepted: 21/02/2026

Published: 28/02/2026

Pub Date Season: February

Plagiarism

This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyrights & Licensing

The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Ethical Statement

It is declared that scientific and ethical principles were complied with during the preparation of this study and all the studies utilised are mentioned in the bibliography.

Conflicts of Interest

No conflict of interest declared.

Financial Support

No external funding was used to support this research.

Citation

Dilek, A. (2026). From revelation to logos: prophecy in christianity *Description Critique Theoria*, 6: 49-56.

Abstract

In the history of religions Christianity has a unique understanding of revelation. Christians' understanding of prophecy distinguishes them from followers of other monotheist religions and traditions. With the process of Jesus Christ, which christians describe as the New Testament, the understanding of revelation has also evolved in a different direction. According to christians, Jesus Christ, with the extraordinary characteristics he possessed from his birth to his death, is revelation itself. The revelation Jesus Christ received was not at the level of God and prophet like the prophets before him, but rather at the higher level of father-son. From the perspective of Judaism and monotheistic religions, this characteristic in Christianity remains a characteristic unique to christian beliefs. Throughout christian history, this belief has been represented by Jesus Christ's logos, as a literal revelation. With the process of Jesus Christ, which christians define as the New Testament, its understanding of revelation also evolved in a different direction. According to christians, Jesus Christ himself becomes a revelation with the extraordinary characteristics he possessed from his birth to his death. The revelation Jesus Christ received was not at the level of god-prophet like the prophets before him, but rather in a higher, father-son position. In terms of Judaism and monotheist religions, this situation in Christianity remains a characteristic unique to christian beliefs. Throughout christian history, this belief has been represented by Jesus Christ being logos; that is, word, phrase, being revelation in a sense. When belief in prophets is put forward in Christianity, it is understood that prophecy is formed according to the relationship of Jesus, the fundamental factor in religion, with revelation. The true status and position of Jesus was determined after the crucifixion matter. In the religious understanding formed by the books of the New Testament, the followers of Jesus adopted his being the messiah (christ) and savior as their fundamental belief. While Jesus was still alive, there were disputes regarding his identity. Some saw him as John the Baptist, others as Elijah, and still others as a prophet. In addition, there were those who knew him by opposite attributes, such as son of man and son of God. These different definitions of Jesus would continue throughout the history of Christianity. So much so that the various attributes described in the sacred texts caused each sect to have a different belief about Jesus. Jesus's relationship with revelation takes on a new meaning with his presentation as the word of God, or logos. Because, as logos, Jesus is revelation itself. Jesus, considered God, is elevated to the status of revelation through his own words and life. The evangelion, known as the Gospel, consists of the telling of Jesus' life story. Christians do not possess a written book other than Jesus, nor a sacred text inspired by heaven and descended through an angel. In the christian faith, reading about Jesus' life and miracles is revelation itself. Thus, the divine source of prophecy in Christianity is Jesus himself. Furthermore, Jesus' disciples, the apostles, and those who received the support of the Holy Spirit are also considered as prophets. The greatest duty of prophets is to strive to understand Jesus' experience. From this perspective, it is understood that Jesus Christ has been at the center of religion throughout christian history. The differences that separate churches and sects from one another are the different beliefs about Jesus Christ. In a sense, the formation of a different sect requires a different understanding of Jesus. For Christianity, the idea of a prophet receiving revelation from God has disappeared. Instead, there is the idea of a god born from a human being. Every act of this god living among humanity is a product of miracles and revelations. Instead of a god-centered religion, there is now christ-centered religion. This savior is Jesus Christ, not Prophet Jesus. This study will explore the position of belief in revelation and prophecy within Christianity through the understanding of logos. It will thus demonstrate that prophecy, which continued from Adam to Noah, from Abraham to John, has taken on a new form.

Keywords: History of Religions, Christianity, Prophethood, Revelation, Logos, Monotheism

Giriş

Monoteist dinlerden biri olan Hristiyanlık kendine has bir vahiy algısına sahip olduğundan peygamberlik anlayışı da Yahudilik ve İslam'dan farklıdır. Hristiyanlara göre vahiy geleneği Yahudilikten devam eden bir silsileye sahip olmakla birlikte, İsa Mesih'in dönemi ile beraber "vahiy anlayışı" farklı bir kimlik kazanmıştır. Zira İsa Mesih, kendisinden önceki İsrailoğulları'na gelen herhangi bir peygamber gibi olmasının ötesinde, babasız doğma durumundan başlayarak kendi hayatında gösterdiği olağanüstü durumlar ve yaşadığı olaylar nedeniyle bizzat vahyin kendisi olmaktadır. Bundan dolayı da İsa Mesih'in Tanrı ile kurduğu ilişki vahiy merkezli bir Tanrı-peygamber ilişkisinin üzerinde baba-oğul ilişkisi görünümüne ve inancına sahiptir.¹ İsa Mesih'ten sonra derlenen hristiyanların kutsal metinleri Hristiyanlığın inanç boyutunun nasıl şekilleneceğini göstermektedir. Milâdî 2. yüzyılın başında yazılan Yuhanna İncili'nde İsa Mesih'in logos yani "Tanrı'nın bizzat kelimesi" olması düşüncesi ve felsefesi, "Tanrı-vahiy-peygamber" silsilesini değiştirmiş ve Hz. İsa'nın mesihliği merkeze alan yeni bir inanç sistemi ortaya koymuştur. Böylece İsrailoğulları tarihinden beri devam eden Tanrı-peygamber anlayışı ve buna bağlı olan diğer metafizik konular hakkındaki algı farklı bir çehreye bürünmüştür. İşte bu çalışmada, kendisini monoteist² gelenek içinde gören Hristiyanlığın ve hristiyanların, peygamberlik inancının dönüşmesine sebep olan vahiy ve logos anlayışı tespit edilmeye çalışılacaktır. Bunun için birincil literatür olarak Yeni Ahid metinleri ve ikincil literatür olarak temel referans kaynakları esas alınıp taranarak; hristiyan inancında temel kavramlar olan "mesih", "logos", "kelime/söz" ve "peygamber" ifadeleri çözümlemeye tâbi tutulmuştur.

1. Hristiyanlık'ta Vahiy

Vahiy kavramı Yunanca'da *apokalupsis* ve *epiphaneia*; Latince'de ise *revelatio* ve *manifestatio* terimlerinden türemektedir. Bu da bir şeyin örtüsünü açmak veya tezahür etmek anlamlarına gelmektedir (Kuşçu & Aydın, 2011: 166; Seydişehri, 1998: 738). Terim olarak ise vahiy, Tanrı'nın başkalarının bilmesine imkân olmayan şeyleri seçtiği insanlara bildirmesi sürecidir (Tarakçı 2007: 446). Hristiyanlara göre Kitâb-ı Mukaddes, Tanrı tarafından insanların bir alet gibi kullanılmaları sonucunda yazılmıştır. Bu nedenle Kitâb-ı Mukaddes'in hem insana hem de Tanrı'ya bakan yönü vardır.³ Çünkü kutsal metinler Kutsal Ruh aracılığıyla bizzat Tanrı tarafından yazdırılmıştır. Buna göre Tanrı yazdırmak istediğini dilediği kişilere ilham ederek iradesini ortaya koymaktadır (Michel, 1992: 15).

Hristiyanlık'ta vahiy mahsulü olan Yeni Ahid'in kitapları, harfi harfine Tanrı'ya ait değildir. Her ne kadar kendilerine Evanjelik (*İncilci*) diyen bir kısım fundamentalist akımlar kutsal kitapların tamamının bire bir Tanrı'ya ait olduğunu iddia etse de bu görüş genel hristiyan akımları olan Katolik, Ortodoks ve Protestanlar'ın çoğunluğunca doğru görülmemektedir. Zira hristiyan düşüncesinde kutsal kitapların yazarları insandır. İnsanlar da Tanrı'dan gelen mesajı kendi kültürü, üslubu ve yaşadığı toplumun anlayabileceği bir tarz ile aktarmışlardır. Doğal olarak kutsal metinlerin içinde, tarihi ve yerel unsurlar bulunmaktadır. Öyle ki her ne kadar ilahi mesajın

¹ Hristiyan Tanrı anlayışı için bkz. Korhan, 2023: 212-215.

² Monoteizm kavramı, dinleri tanrı açısından dikkate alan bir tasnif türüdür. Genelde "Yahudilik, Hristiyanlık, İslam, Mecûsîlik ve Sih" dinleri monoteist birer din olarak kabul edilir. Bu dinlerde "güçlü yaratıcı tanrı" düşüncesi yanında *yaratıcının tekliği ve putperest olmamak* onları diğer din ve kültürlerden ayırmıştır. Bk. Olgun, 2024: 163.

³ *Katolik Kilisesi Din ve Ahlâk İlkeleri* adlı eserde, II. Vatikan Konsili kararları (*Dei Verbum*) esas alınarak "Tanrı'nın vahyi" şu şekilde açıklamaktadır: " 'Tanrı bilgeliliği ve iyiliğinde şahsen kendini açıklamayı ve iradesinin gizini tanıtmayı istedi, insanlar da bu sayede cisimlenmiş Söz olan Mesih aracılığıyla, Kutsal Ruh'ta Baba'ya doğru giderek Tanrı doğasına ortak kıldılar.' " Bk. *Katolik Kilisesi Din ve Ahlâk İlkeleri*, 2000: 35.

“mazrufu” Tanrı’ya ait olsa da; “zarfı” yazar olan insana aittir (Kılıç, 2011: 15-17).

Hristiyanlara göre Tanrı’nın gönderdiği vahiyler İsa Mesih öncesi ve İsa Mesih ile oluşan vahiy olarak temelde ikiye ayrılmaktadır. İsa Mesih öncesi gelen vahiyler Tanrı’nın İbrahim, İshak, Yakub ve Musa aracılığıyla emirlerini göndermesi ile gerçekleşmiştir. İsa Mesih’in aldığı vahiy ile sahip olduğu konum önceki peygamberlerden daha farklı olup daha üstün görülmüştür. Hristiyanlık dininin her aşamasında olduğu gibi vahiy anlayışı İsa Mesih merkezlidir. Zira Tanrı ve insanoğlu arasındaki bağlantıyı sağlayan İsa Mesih’tir. Bu nedenle İsa Mesih aracılığıyla Tanrı bilgisinin muhataplara iletilmesi söz konusu olmaktadır (Tarakçı, 2007: 444-445).

Hristiyanların vahiy algısını yansıtan ifadeler, Yeni Ahid kitaplarında farklı şekillerde yer almaktadır. Pavlus’a ait olduğu kabul edilen İbranilere Mektup’ta şu ifadeler yer almaktadır; “Tanrı eski zamanlarda peygamberler aracılığıyla birçok kez çeşitli yollardan atalarımıza seslendi. Bu son çağda da her şeye mirasçı kıldığı ve onun aracılığıyla evreni yarattığı kendi oğluyla bize seslenmiştir” (İbranilere Mektup, 1/1-1-2). Yine Luka İncili’nde insanların Hz. İsa’yı peygamber olarak algıladığı anlatılmaktadır; “Herkesi bir korku almıştı. ‘Aramızda büyük bir peygamber ortaya çıktı!’ ve ‘Tanrı, halkının yardımına geldi!’ diyerek Tanrı’yı yüceltmeye başladılar. İsa’yla ilgili bu haber bütün Yahudiye’ye ve çevre bölgelere yayıldı” (Luka, 7/16-17).

İsa Mesih’in diğer peygamberler arasındaki konumu ise bağ sahibinin oğlu ile bağ sahibinin köleleri arasındaki fark ile ortaya konulmaktadır. Bu ifadelerde aslında hristiyanların Hz. İsa’ya ve İsa öncesi peygamberlere bakış açısını özetlenmektedir. Zira buradaki bağ sahibinin oğlunu öldürüp dışarı atmaları İsa’nın yaşadığı çarmıh olayına işaret etmektedir. Buradan da Hz. İsa’nın getirdiği vahyin boyutu aslında Tanrı- İsa arasındaki ilişkiden dolayı farklı bir anlama sahip olmaktadır. Bundan dolayı hristiyanlarca İsa’nın getirdiği vahiy hem son hem de evrensel bir anlam kazanmaktadır. Bu anlayıştan dolayı İsa sonrası gerçekleşecek vahiyler İsa merkezli olacaktır.

“İsa onlara benzetmelerle konuşmaya başladı; Adamın biri bağ dikti, çevresini çitle çevirdi, üzüm sıkamak için bir çukur kazdı, bir de bekçi kulesi yaptı. Sonra bağı bağcılara kiralayıp yolculuğa çıktı. Mevsimi gelince bağın ürününden payına düşeni almak üzere bağcılara bir köle yolladı. Bağcılar köleyi yakalayıp dövdü ve eli boş gönderdi. Bağ sahibi bu kez onlara başka bir köle yolladı. Onu da başından yaralayıp aşağıladılar. Birini daha yolladı, onu öldürdüler. Daha birçok köle yolladı. Kimini dövüp kimini öldürdüler. Bağ sahibinin yanında tek kişi kaldı, o da sevgili oğluydu. ‘Oğlumu sayarlar’ diyerek bağcılara en son onu yolladı. Ama bağcılar birbirlerine, ‘Mirasçı budur, gelin onu öldürelim, miras bizim olur’ dediler. Böylece onu yakaladılar, öldürüp bağdan dışarı attılar. Bu durumda bağın sahibi ne yapacak? Gelip bağcıları yok edecek, bağı da başkalarına verecek. Şu Kutsal Yazı’yı okumadınız mı?

‘Yapıcıların reddettiği taş, İşte köşenin baş taşı oldu. Rabbin işidir bu, Gözümüzde harika bir iş!’ İsa’nın bu benzetmede kendilerinden söz ettiğini anlayan Yahudi önderler O’nu tutuklamak istediler; ama halkın tepkisinden korktukları için onu bırakıp gittiler” (Markos, 12/1-12).

Bu ifadelerde aslında hristiyanların Hz. İsa’ya ve İsa öncesi peygamberlere bakış açısını özetlenmektedir. Zira buradaki bağ sahibinin oğlunu öldürüp dışarı atmaları İsa’nın yaşadığı çarmıh olayına işaret etmektedir. Buradan da Hz. İsa’nın getirdiği vahyin boyutu aslında Tanrı- İsa arasındaki ilişkiden dolayı

farklı bir anlama sahip olmaktadır. Bundan dolayı hristiyanlarca İsa'nın getirdiği vahiy hem son hem de evrensel bir anlam kazanmaktadır. Bu anlayıştan dolayı İsa sonrası gerçekleşecek vahiyler İsa merkezli olacaktır.

Hristiyanlara göre Tanrı; İbrahim, İshak, Yakub ve Musa'ya vahiy göndermiştir. Bu peygamberler sadece vahiy sırasında iradelerinin ortadan kalkmasıyla Tanrı ile iletişim kurmuşlardır. İsa Mesih'e gelen vahiy ise başka boyutlara sahiptir. Çünkü vahiy İsa Mesih'in maddi varlığından farklı bir şey değildir. Bu nedenle İsa Mesih'in hayatının tümü vahiy olarak kabul edilmektedir. Bu durum, yahudilere gönderilen peygamberlerin üslubu ile İsa Mesih'in kullandığı ifadeler arasındaki farkta da görülmektedir. İsrail'e gelen peygamberler "Tanrı şöyle buyuruyor" (Çıkış, 20/1, 22) ifadelerini kullanırken; İsa Mesih doğrudan "ben size diyorum ki" (Matta, 5/39) şeklinde insanlara Tanrı'nın sözlerini aktarmaktadır (Tarakçı, 2007: 445; Tarakçı, 2003: 176).

Hristiyanların vahiy anlayışının bir başka boyutu da vahiy sadece Hz. İsa'ya değil; onun dışında Hz. Zekeriyya, Hz. Yahya ve Hz. Meryem gibi hristiyan inancında önemli bir yere sahip olan şahsiyetlere de vahiy gelmiştir (Luka, 1/26-28.) Ayrıca bunların dışında bir grup çobana da vahiy meleşti görünerek müjdelere ulaştırmıştır (Luka, 2/8-14). Tabi burada öne çıkan husus tüm bu vahiylerin Hz. İsa'ya bakan bir tarafının olmasıdır. Ayrıca Hz. İsa sonrası vahiy devam etmekte nitekim Resullerin İşleri kitabında Pavlus'un, vizyonları ayrıntılarıyla anlatılmaktadır (Resullerin İşleri, 16/9-10). Yine Hz. İsa sonrası dönemde sadece Pavlus gibi öne çıkan şahsiyetler değil, normal halktan olan dindar kişilerin de Tanrı'dan vahiy aldığı aktarılmaktadır (Resullerin İşleri, 9/10-16; 10/1-7).

2. Hristiyanlık'ta Logos/Kelime

Hristiyanlık'taki vahiy çerçevesini oluşturan esas anlayış, kendisini logos düşüncesi ile göstermektedir. Yunanca'da "söz, kelam, düşünce" anlamına gelen *logos*, felsefede evrenin rasyonel prensibi demektir. Logos hristiyan teolojisinde teslisin ikinci unsuru olan "oğul" ile özdeşleşmiştir. Bunun dayanağı da Yuhanna incilinin giriş (*prologue*) cümlesindeki ifadelerdir; "Başlangıçta söz [logos] vardı. Söz Tanrı'yla birlikteydi ve söz Tanrı'ydı. Her şey onun aracılığıyla oldu" (Yuhanna, 1/1). Aynı ifadelerin devamında ise logosun İsa Mesih olduğu anlatılmaktadır (Gündüz, 1998: 237).

Hz. İsa'nın, "mesih/kurtarıcı" olduğu anlayışını teolojik bir mesele seviyesine ulaştıran Pavlus, kendisine ait mektuplarda İsa Mesih'ten logos olarak söz etmemektedir. Hz. İsa'dan sonra onun öğretileri dışında pek çok anlayışı Hristiyanlığa kazandıran Pavlus'un, logostan söz etmemesinin yanında logos anlayışının oluşmasına zemin hazırlayacak şekilde; İsa Mesih'in bütün varlıkların ilk doğanı ve ezeli olduğunu (*ezeli mesih*) ifade etmiştir. Böylece Pavlus vahiy, sır/gizem anlayışı çerçevesinde anlatmaktadır (Tarakçı, 2003: 173-174; Tarakçı, 2011: 207, 221). Pavlus'a göre Tanrı kelamından bahsederken bunun etkin ve aktif olduğunu vurgulamıştır; "Tanrı'nın sözü diri ve etkilidir, iki ağızlı kılıçtan daha keskindir. Canla ruhu, ilikle eklemleri birbirinden ayıracak kadar derinler işler; yüreğin düşüncelerini yargılar (İbranilere Mektup, 4/12).

Dört İncil içinde ayrı bir yere sahip olan ve tarih olarak da en son yazılan İncil olduğu kabul edilen Yuhanna'da logos kavramı, bir anlamda görünmeyen Tanrı'yı görünür kılmaktadır. Nitekim logos anlayışı, felsefi ve mistik yönü ağır basan Yuhanna İncili'yle sistematikleştirilmiştir. Tanrı'yı bu derece öne çıkartan logos, "ilahi kelime"dir. Bu nedenle Yuhanna'nın bu ifadelerinden Tanrı'nın İsa Mesih'te bedenleşmesi anlamına gelen enkarnasyon inancı oluşmaktadır. Aslında buradaki enkarnasyon inancı da vahiy anlayışının bir çeşididir. Enkarnasyon inancını sistemleştiren Pavlus'un anlayışına göre vahiy, tanrısal planın açığa çıkarılması

anlamındadır. Öyle ki vahiy anlayışının sonucu olarak; enkarnasyon, çarmıh, ölümden dirilme, gibi olaylar Tanrı'nın âleme dair planının varlık sahnesine çıkması şeklinde anlaşılmaktadır (Kuşçu & Aydın, 2011: 196). Bu anlamda Tanrının vücut bulmuş hali olan logos İsa'nın sıfatları "Tanrı oğlu, İnsanoğlu, Peygamber, Rab ve Mesih" şeklinde sıralanmaktadır (Seydişehir, 1998: 738).

Hristiyanlara göre Tanrı'nın keliması olan İsa Mesih, ulûhiyyetin tecellilerinden ibarettir. İlahî tabiat, İsa'da surete bürünerek insanların kavrayabileceği seviyeye inmiştir. Bu nedenle İsa Mesih, vahyin yegâne vasıtası olarak gösterilmiştir (Yuhanna, 1/18). Bu vasıta yani Tanrı sözü olan İsa Mesih, bir sözden öte insanlara kurtuluşu ortaya koymuştur. Aslında Yeni Ahid kitaplarında İsa Mesih'in insanlara ulaştırdığı vahiy, kurtuluş kelimasıdır. Bundan dolayı Hristiyanlığın kendine has vahiy anlayışı gereği, İsa Mesih'te oluşan vahiy sözlü bir iletişimin aksine, İsa'nın şahsında oluşan tarihsel bir gerçeklik olarak kabul edilmektedir (Tarakçı, 2007: 446; Tarakçı, 2003: 177).

3. Hristiyanlık'ta Peygamberlik

Hristiyanlık'ta peygamberlik inancı, vahiy ve logos anlayışının sonucu olarak şekillenmiştir. Peygamberlik anlayışı Hz. İsa öncesi ve Hz. İsa dönemiyle bağlantılı olarak farklılık arz etmektedir. Hz. İsa öncesi dönem Eski Ahid peygamberlerinin geldiği, yahudi inancındaki peygamberlik anlayışının hâkim olduğu evredir. Bu dönemdeki peygamberler, geleceğin habercileri olarak İsa Mesih'in gelişini önceden bildirmişlerdir (Wilson, 1987: 12/14).⁴ Hristiyanlık için asıl önemli olan peygamberlik durumu ise Hz. İsa'nın hayatında gerçekleşen değişikliklerle beraber oluşan yeni algıdır. Zira Hz. İsa hayattayken, etrafındakilerin bir kısmı kendisinin peygamber olduğunu düşünmektedir (Markos, 8/28). Ayrıca Hz. İsa'nın "Vaftizci Yahya",⁵ "İlyas" ve "Mesih" olduğunu düşünenler de vardır.

Hz. İsa'dan sonraki dönemde oluşan Hristiyanlık teolojisinde İsa'nın "Tanrı oğlu, Rab, Mesih" şeklinde özetlenen konumuna bağlı olarak peygamberlik inancı da farklı bir hüviyet kazanmıştır. Bir anlamda "Mesih vahyin kemale ermiş halidir".⁶ Zira yaklaşık olarak m.s. 120 yıllarında yazılan Yuhanna İncili'ne göre İsa'nın gerçek yapısı onun Tanrı keliması yani logos (söz, kelime) olması, hatta bizzat logosun da ötesinde Tanrı olması şeklindedir. İsa Mesih'in Tanrı olmasından dolayı, doğal olarak Hristiyanlık içindeki peygamberliğin de konumunun İsa'ya bağlı olarak değişmesi gerekmektedir. Bunun sonucunda İsa Mesih'in havarileri ve Kutsal Ruh tarafından peygamberlikle görevlendirilenler, peygamberlik konumuna yükselmiştir (Sinanoğlu, 2007: 288-289). Bir anlamda havariler hristiyan peygamberliğinin ilk temsilcileridir (Konig, 1918: 382). Peygamberliğin kaynağı İsa olmakla birlikte Kutsal Ruh, aktif bir rol üstlenerek kimin peygamber olarak seçileceğine karar vermektedir. Nitekim Yeni Ahid kitapları sıralamasına bakıldığında İnciller'den sonra gelen *Resullerin İşleri* kitabı -adından anlaşıldığı gibi- Hz. İsa'dan sonra onun davetini ve mesajını yaymaya çalışan havari ve peygamberlerin tecrübelerini konu edinmektedir.

Hristiyan teolojisinde havariler kimi zaman peygamber olarak, kimi zaman da peygamberden daha üstün görülmüştür; "Ama ne mutlu size ki, gözleriniz görüyor, kulaklarınız işitiyor! Size doğrusunu söyleyeyim, nice peygamberler, nice doğru kişiler sizin gördüklerinizi görmek istediler, ama göremediler. Sizin

⁴ Nitekim Yeni Ahit, Mesih'in ve onun kilisesinin gelişini peygamberliğin, bir anlamda önceki peygamberlerin haberlerinin kesin bir şekilde gerçekleşmesi olarak görür ve bu nedenle peygamberliği öncelikle bir öngörü olarak algılar. Bk. McCarthy, 2003, 11/759.

⁵ Yeni Ahid kitaplarında İsa Mesih "Vaftizci Yahya"nın şahsında ideal bir peygamber olarak tasvir edilmiştir. Aynı zamanda İsa peygambervari bir çağrıya sahipti. Bk. Rowland, 2005: 985. Ayrıca Hz. Yahya, Yeni Ahid'de zikredilen ilk peygamber olarak kabul edilmektedir. Bk. Şakirab, 2016: 130.

⁶ "el-Mesihu hüve kemâlü'l-vahy" ifadesi için bk. *el-Mecma'u'l-Fâtikâniyyü's-Sânî: Desâtîr – Karârât – Beyânât*, 2004: 123.

işittiklerinizi duymak istediler, ama işitemediler” (Matta, 13/16-17; Luka, 10/23-24). Ayrıca Yuhanna İncili’nin yazarı tarafından kaleme alındığı kabul edilen Vahiy kitabında (*Yuhanna’nın Vahyi*) yer alan ifadeler, Hz. İsa sonrası peygamberliğin çerçevesini ortaya koymaktadır. “Sonra melek bana, ‘Yaz!’ dedi. ‘Ne mutlu kuzunun düğün şölenine çağrılmış olanlara!’ Ardından ekledi: ‘Bunlar gerçek sözlerdir, Tanrı’nın sözleridir. Ona tapınmak üzere ayaklarına kapandım. Ama o, ‘Sakin yapma!’ dedi. Ben de senin ve İsa’ya tanıklığını sürdüren kardeşlerin gibi bir Tanrı kuluyum. Tanrı’ya tap! Çünkü İsa’ya tanıklık, peygamberlik ruhunun özüdür” (Vahiy, 19/9-10). Bu ifadelerden de anlaşıldığı gibi Hristiyanlık’ta peygamberliğin kaynağı İsa Mesih’tir.

Yine Matta İncili’nde Hz. İsa’nın havariler ile ilgili ifadelerinden yola çıkarak hem havarilerin hem de peygamberlerin Hz. İsa’yı temsil ettiği anlaşılmaktadır; “Sizi kabul eden beni kabul etmiş olur. Beni kabul eden de beni göndereni kabul etmiş olur. Bir peygamberi peygamber olduğu için kabul eden, peygambere yaraşan bir ödül alacaktır. Doğru birini doğru olduğu için kabul eden, doğru kişiye yaraşan bir ödül alacaktır” (Matta, 10/40-41). Bunun gibi Yeni Ahid kitaplarının peygamberler diye bahsettiği kişilerin Kutsal Ruh tarafından desteklenen ve Hz. İsa’nın mesajını yaymayı görev edinen kişiler olduğu anlaşılmaktadır. Zira çarmıhtan sonra Tanrı konumuna yükselen İsa Mesih’in öncelikle öğrencileri olan havariler,⁷ onlardan sonra da Kutsal Ruh’un desteğini alan kişiler peygamber olarak kabul edilmiştir.

Sonuç

Hristiyanlık’ta peygamber inancı, bu dindeki temel faktör olan Hz. İsa’nın vahiyle ilişkisine göre oluşmuştur. Hz. İsa hayattayken birçok unvan ile bilinmiş, esas konumu ise çarmıh hadisesinden sonra takipçilerinin onun *mesih* olduğu şeklindeki kabulleriyle oluşmuştur. Hz. İsa’nın vahiyle ilişkisi onun Tanrı sözü yani logos olarak sunulması ile farklı bir anlam kazanmıştır. Zira logos olarak vahyin bizzat kendisi olan ve *Rab* olarak kabul edilen İsa Mesih’in kendi sözleri ve kendi hayatı vahiy konumuna yükselmiştir.

Bu çalışmada Hristiyanlık’ta peygamberliğin ilahî kaynağının bizzat İsa Mesih olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca Hz. İsa’nın öğrencileri olan havariler ile Kutsal Ruh desteğini alan kişiler de peygamber olarak kabul edildiği bir sonuç olarak söylenebilir. Çünkü hristiyan inancına göre peygamberlerin en büyük görevi de İsa Mesih’in tecrübesini anlamaya yönelik bir çabadan ibarettir. Hristiyanlara göre İsa Mesih dönemi sonrası kilisenin de bir kurum olarak görevi, bütün milletlere Tanrı’nın kelâmı olan İsa Mesih’i anlatmaktır.

⁷ Havarilerin hem peygamber hem de peygamberlerden üstün olması Yeni Ahid kitaplarında ve Hristiyan yazarlar tarafından açıkça ortaya konmaktadır. Bu konu hakkında bk. “İsa’nın peygamberliğin de ötesinde bir konum kazanmış olması Hristiyanlığın peygamberlik anlayışına çok farklı bir boyut getirmiştir. Tanrı’nın yaşayan kelâmı olan İsa, çarmıha gerilmesinden ve yükseltilmesinden sonra başta havâirler olmak üzere diğer hristiyan peygamberlerin kendisi adına bir tür nebevî faaliyetlerde bulundukları Rab konumuna getirilmiştir. Yeni Ahid’de peygamber için Eski Ahid’deki İbrânîce navi kelimesinin Yetmişler tercümesindeki karşılığı olan Grekçe ‘prophetes’ terimi kullanılır. Prophetes ‘geleceği önceden ilân eden’ anlamında olup Yeni Ahid’de kutsal ruhun ilahî inâyetiyle Tanrı’nın kelâmını duyuran peygamberi ifade eder”... “Yuhanna, Vahiy kitabında, ‘İsa’nın şehâdeti peygamberlik ruhudur’ cümlesiyle (19/10) hristiyan peygamberliğinin ilahî kaynağının İsa olduğunu belirtir”... “Nitekim bir hristiyan peygamber, İsa’nın kilisede faaliyet gösteren, ilham alan ve tebliğle yükümlü olan sözcüsüdür” ... “Nübüvvetin en temel özelliği, havâirlerle peygamberlerin kutsal ruhun aracılığı ile Tanrı ve Rab İsa adına tebliğle görevlendirilmesidir”... “Havâri, peygamber ve kilise cemaati arasındaki fark ilk ikisinin Rûhulkudüs tarafından özellikle görevlendirilmesidir. Pavlus’un bir havâri ve peygamber olarak diğer cemaatten farkı, sadece Rûhulkudüs’ün yardımına dayandırılmayıp ilahî olarak görevlendirilmesine bağlanır (Reiling, s. 64-65). Peygamberin tebliği Tanrı’nın kelâmı olması sebebiyle tartışılmaz üstünlüğe sahiptir (Vahiy, 1/3). Kilisede peygamberin en önemli vazifelerinden biri de cemaat halinde eda edilen ibadetleri yönetmektir (Vahiy, 1/10; 8/3). Ayrıca peygamberler Eski Ahid’i de yorumlar, cemaate hristiyan yaşantısını ve kimliğini aşırlar. Pavlus kilise üyelerinden bahsederken havâirler, peygamberler ve muallimler şeklinde üçlü bir sıralama yapar (Korintoslular’a Birinci Mektup, 12/28). Yeni Ahid’de havâri ve peygamber terimleri tam açıklanmazken bazan ikisi de bir şahıs için kullanılır (Resullerin İşleri, 13/1-2; 14/14). Ancak havâriğin daha kapsamlı olduğu görülmektedir. Erken dönem hristiyan toplumunda ve kilisede havâirler İsa’dan sonra ve peygamberlerden önce bir konuma sahip olmuştur.” Sinanoğlu, 2007: 288-289.

Kaynakça

- Gündüz, Ş. (1998). Logos. *Din ve İnanç Sözlüğü*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Katolik Kilisesi *Din ve Ahlâk İlkeleri* (çev. Dominik Pamir). 2000. İstanbul: Yayıncılık Matbaacılık.
- Kılıç, R. (2011). Vahiy: Mahiyeti, İmkânı ve Doğrulanması Üzerine. *Milel ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi* 8(1), 21-47.
- Konig, E. (1918). Prophecy (Christian). James Hasting (Ed). *Encyclopaedia of Religion And Ethics* (c. 10, 381-393 ss.). Edinburgh: T&T Clark.
- Korhan, İ. (2023). Hristiyanlık II. Ramazan Adıbelli (Ed). *Dinler Tarihi* (207–230 ss.). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Kuşcu, E. ve Aydın, M. (2011). Hristiyanlıkta Vahiy Algısı. *Milel ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi* 8(1), 165-199.
- Kutsal Kitap: Eski ve Yeni Antlaşma (Tevrat, Zebur, İncil). (2003). İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi.
- Mccarthy, D. J. (2003). Prophecy (in the Bible). Thomas Carson ve Joann Cerrito (Ed). *New Catholic Encyclopedia*. (c. 11, 758-759 ss.). Detroit - Washington: Thomson Gale - The Catholic University of America.
- el-Mecma'u'l-Fâtikâniyyü's-Sânî: Desâtîr - Karârât - Beyânât. (2004). Beyrut: Menşûrâtü'l-Mektebeti'l-Bûlisiyye.
- Michel, T. (1992). *Hristiyan Tanrıbilimine Giriş: Dinler Tarihine Katkı*. İstanbul: Ohan Basımevi.
- Olgun, H. (2024). İslam'ın 'Tevhid' Kavramının Din Bilimlerindeki 'Monoteizm' Kavramıyla İlişkisi. *Milel ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi* 21(3), 161-182.
- Rowland, C. (2005). Prophecy. John Bowden (Ed.) *Encyclopedia of Christianity* (983-987 ss.). New York: Oxford University Press.
- Seydişehri, M. E. (1998). Allah'ın Kelamı ve Allah'ın Kelimesi İkileminde Hz. İsa. Muhammet Tarakçı (Sad.). *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7, 737-752.
- Sinanoğlu, M. (2007). Nübüvvet. *DİA* (c. 33, 286-291 ss.). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Şakirab, A. (2016). Mevkifü Resâilî'n-Nûr min Menheci'l-Felâsifeti ve'l-Lâhûtiyyîn ve'l-Mutasavvifeti fi Bahsi Mes'eleti'n-Nübüvve. *en-Nûr li'd-Dirâsâti'l-Hadâriyye ve'l-Fikriyye* 7(14), 123-144.
- Tarakçı, M. (2003). Hristiyanlıkta Vahiy Anlayışı. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12(2), 171-201.
- Tarakçı, M. (2011). Hristiyanlıkta Logos Doktrini. *Milel ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi* (8)1, 201-224.
- Tarakçı, M. (2007). Vahiy [Diğer Dinlerde]. *DİA* (c. 42, 443-447 ss.). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Wilson, R. R. (1987). Biblical Prophecy. Mircea Eliade (ed. in ch.). *The Encyclopedia of Religion* (c. 12, 14-23 ss.). New York: Macmillan Publishing Company.